

Miklós, I. (1796–1855)

I. Miklós orosz cár (1825–1855). I. Sándor cár öccse.

Nyikolaj Petrovics Romanov Gatszinában született 1796. június 25-én. Szigorú katonás nevelést kapott Lamsdorf tábornok irányítása alatt. Humán tudományokat nem tanult, minden vágya az volt, hogy katonaként szolgálja a hazáját. „Hitt istenben, afféle égi hadseregtábornoknak tekintette, aki elvárja tőle a feltétlen kötelességteljesítést.” 1814-ben lépett be a hadseregbe, a Napóleon elleni háborúban már nem vehetett részt. 1815-ben poroszországi látogatásakor lenyűgözte a porosz militarizmus. 1817-ben feleségül vette III. Frigyes Vilmos porosz király lányát, Charlotte főhercegnőt. Első gyermekük, a későbbi II. Sándor cár 1818-ban született.

1825. december 14-én lépett trónra, miután I. Sándor halála után Konsztantyin főherceg nem vállalta az uralkodást. I. Miklóst nem készítették fel az uralkodásra, ahogy kortársai is mondták: egy bakakáplár perspektívájából nézte a világot. Legszívesebben kaszárnnyá alakította volna birodalmát és Európát.

Uralkodását a dekabrista felkelés véres elnyomásával kezdte meg. „Nem hiszem, hogy Miklós született zsarnok volt: inkább csak

meggyőződésből lett azzá – írja Ivan Golovin az *Oroszország I. Miklós alatt* című könyvében. Elhitették vele, hogyha másképp cselekszik, nem érhet el sikert a közügyekben, ő pedig nagyon meg volt elégedve azzal, ahogy uralkodása alatt mentek a dolgok. Mivel hozzászólt, hogy ennek az elvnek megfelelően uralkodjék, csipetnyi kegyetlenség tapadt hozzá, mert a zsarnokság megszokása zsarnokká tesz. Az oroszok szerint Oroszország kormányzásához vaskezre van szükség, de ezt a vaskezet kesztyűbe kell bújtatni. Miklósnak vaskeze volt, de elfeledkezett a kesztyűről.”

Miklós cár szigorúan kézbentartotta a külpolitika irányítását is. Tartott ugyan a háborúktól, azzal számolva, hogy forradalmakhoz vezethetnek, a Szent Szövetség hatalmaival való együttműködést tartotta szem előtt, de nem habozott, ha lehetősége nyílt Oroszország katonai erejének használatára. A Perzsia elleni háborúval (1826–1828) birodalmához csatolta a jereváni és nahicseváni kánságot: feljogosítva érezte magát, hogy felépítse a fekete-tengeri flottát. A szultánnal kötött akkermani egyezményvel (1826) elérte, hogy a Duna torkolat főága az orosz fennhatóság alá került és az orosz kereskedelmi hajók újból használhatták a szorosokat. 1828–1829-ben görög felkelés támogatására hivatkozva háborút viselt az Oszmán Birodalom ellen, amelynek lezárásaként megkötötte a drinápolyi békét (1829). A szerződés szerint a porta elismerte Oroszország grúziai és kaukázusi hódításait, autonómiát adott Moldvának, Havasalföldnek és Görögországnak. Beleegyezett, hogy Oroszország protektorátus gyakoroljon a dunai fejedelemségek és Szerbia fölött. 1830-ban a londoni konferencián Anglia, Franciaország és Oroszország egyetértésre jutott abban, hogy létrehozzák a független görög királyságot.

1830-i franciaországi júliusi forradalom és a németalföldi forradalom leverésére Miklós cár katonai intervenciót akart szervezni. Azonban birodalmában is szembe kellett néznie a forradalommal: 1831-ben kegyetlenül leverte a lengyel felkelést, megerősí-

tette a közvetlen orosz uralmat, elkezdődött az erőszakos oroszosítás.

Majd a hatalmi együttműködés jutott túlsúlyra külpolitikájában. Ausztriával és Poroszországgal megkötötte a müncheni szerződést (1833). Isztambulnak katonai segítséget nyújtott Mohamed Ali egyiptomi pasa ellen. A hunkiar-iszkeleszi szerződéssel (1833) Oroszország és az Oszmán Birodalom kölcsönös segítségnyújtási szerződést kötött, Oroszországnak sikerült elérnie a tengerszorosok megnyitását az orosz hadihajók előtt, (a szerződés titkos záradékában a török fél azt is vállalta, hogy a cár kérése elzárja a szorosokat idegen hadihajók előtt). A szerződéssel az orosz befolyást túlsúlyra juttatni az Oszmán Birodalomban Angliával szemben.

Az 1840-es években Miklós cár már az Oszmán Birodalom felbomlására törekedett. 1844-ben ajánlatot tett Londonnak a birodalom felosztására.

Keleti terveinek realizálását az 1848–1849. évi forradalmak elnapolták. Miklós cár a párizsi forradalom hírére már nyergelni akart. Azonban legjobb partnereit (Ausztriát és Poroszországot is megbénította a forradalom. Miután 1849 májusában az új osztrák uralkodó Ferenc József személyesen kért segítséget Miklós cártól 100 000 katonát küldött a magyar szabadságharc leverésére.

Az 1850-es évek elején ismét kiéleződtek az orosz–török ellentétek. Miklós úgy gondolta, hogy az Oszmán Birodalom ügyeibe különleges beleszólási joga van. 1852-ben az orosz csapatok ismét megszállták a dunai fejedelemségeket, az akció és a körülötte kialakult diplomáciai manőverek 1853-ban a krími háború kirobbanásához vezettek, amelyben Oroszország szembetalálta magát az angol–francia–török–piemonti koalícióval. Az elhúzódó véres háború és Szevasztopol elvesztése felszínre hozta Oroszország elmaradottságát, gyengeségeit. Az orosz nagyhatalom presztízsét megtörte a súlyos katonai vereség.

I. Miklós a háborút lezáró párizsi békekongresszus (1856) előtt, 1855. március 2-án (régí orosz időszámítás szerint február 18.) meghalt Szentpétervárott (tüdőgyulladásban).

(Horváth Jenő)

Irodalom

- Font Mária, Krausz Tamás, Niederhauser Emil, Szvák Gyula: Oroszország története. Budapest, 2001. Pannonica Kiadó
- Warnes, David: *Az orosz cárok krónikája. Az orosz Birodalom uralkodóinak története.* Gepen Könyvkiadó, h.n., é.n.